

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПЕДАГОГІЧНОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ

Соціальнопедагогічна – підтримкадітейучасниківбойовихдій в умовах ЗНЗ

Дипломна робота з соціальної педагогіки
(освітньо – кваліфікаційний рівень
«Бакалавр»
студентки 4 курсу 42 групи
галузі знань:
0101 Педагогічна освіта
напряму підготовки:
6.010106 Соціальна педагогіка
Пузій Олени Іванівни

Керівник:
кандидат педагогічних наук,
доцент **С. М. Ситняківська**

Рецензент: кандидат педагогічних
наук, завідувача кафедрою природничих та
соціально-гуманітарних дисциплін
КВНЗ «Житомирський інститут
медсестринства»
І. М. Круковська

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО – ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ В УМОВАХ ЗНЗ	
1.1. Загальна характеристика соціально – педагогічної підтримки дітей в умовах ЗНЗ.....	5
1.2. Особливості соціально – педагогічної підтримки дітей учасників бойових дій в умовах ЗНЗ.....	12
Висновки до 1 розділу	
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНО – ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ В УМОВАХ ЗНЗ	
2.1. Програма та методи дослідження.....	28
2.2. Дослідження ефективних форм і методів соціально – педагогічної підтримки дітей учасників бойових дій в умовах ЗНЗ.....	32
2.3. Програма соціально – педагогічної підтримки дітей учасників бойових дій в умовах ЗНЗ	49
2.4. Охорона праці в загальноосвітньому навчальному закладі.....	55
Висновки до розділу 2.	
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	
ДОДАДКИ	

Вступ

Актуальність дослідження.

Актуальність даної теми супроводжується подіями останніх місяців, які відбуваються в Україні, вкрай складна соціально-політична ситуація у суспільстві змін, показала необхідність соціально-педагогічного захисту, соціально-педагогічної підтримки та психологічної допомоги дітям учасників бойових дій. Сучасні трагічні події (бойові дії в зоні АТО) призвели до великої кількості загиблих і поранених, а також осіб, які змушені залишити свої домівки та стати біженцями. Ще більше людей, що мешкають поза зоною бойових дій, перебувають у стані тривоги за себе, за своїх дітей, родичів, напруженого очікування поганих новин. Разом з тим, внаслідок соціальних потрясінь та конфліктів, як у окремих людей, так і у різних соціальних груп, незалежно від віку та статусу у суспільстві нагальною стала потреба у отриманні соціального захисту та підтримки.

Складні соціально-політичні події, що відбуваються в Україні, так чи інакше позначаються на життєдіяльності всього населення країни. Значна частина людей соціально вразливих категорій, які потребують постійної уваги та підтримки з боку держави, фахівців соціальних служб та установ. До них належать діти учасників бойових дій; сім'ї, члени яких загинули, поранені чи зникли безвісти; жінки; внутрішньо переміщені особи; сім'ї військовослужбовців; сім'ї, в яких зруйновані родинні зв'язки; сім'ї, які перебували в зоні бойових дій та зараз проживають на територіях підконтрольних уряду України; сім'ї в зоні ризику проведення бойових дій.

Зміна політичної ситуації, окупація частини України, проведення антитерористичної операції стали факторами, що призвели до мобілізації частини населення, яка має військові професії. Хвиля формування добровольчих загонів призвели до появи нової групки лієнтів – військовослужбовців, мобілізованих, добровольців а їх сімей. У цілому, на

сьогоднішній день ситуація складна тим, що протистояння триває і важко передбачити часта спосіб його завершення.

Проблема допомоги дітям учасників бойових дій та їх сім'ям вкрай загострилась, вони потребують як психологічної так і соціально-педагогічної підтримки.

Загальні аспекти проблеми соціально-педагогічної підтримки дітей учасників бойових дій вивчають провідні науковці Панок В. Г, Левченко К. Б, Пігіда В. М., Т. В. Войцях, К. Абульханова, Б. Ананьев, В. Бочарова, І. Зверева, О. Безпалько, Н. Лавриченко, О. Кузьменко, В. Лисий, І. Мигович, С. Москвичов та ін.).

Таким чином, зростання актуальності даної теми, а також недостатня розробка ефективності форм і методів соціально-педагогічної підтримки обумовила вибір теми дослідження: *«Соціально-педагогічна підтримка дітей учасників бойових дій в умовах ЗНЗ»*

Об'єкт дослідження – соціально-педагогічна підтримка дітей в умовах ЗНЗ

Предмет дослідження – форми і методи соціально-педагогічної підтримки дітей учасників бойових дій в умовах ЗНЗ.

Мета дослідження – виокремити ефективні форми і методи соціально-педагогічної підтримки дітей учасників бойових дій в умовах ЗНЗ .

Завдання:

1. Проаналізувати теоретичні аспекти соціально-педагогічної підтримки дітей учасників бойових дій в умовах ЗНЗ.

2. Дослідити ефективність форм і методів соціально-педагогічної підтримки дітей учасників бойових дій в умовах ЗНЗ.

3. Розробити програму соціально-педагогічної підтримки дітей учасників бойових дій в умовах ЗНЗ.

Структура. Структура бакалаврської роботи обумовлена логікою дослідження і складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи складає 81 сторінки.

Загальні висновки

1. Соціально-педагогічна підтримка – це допомога, сприяння, діяльність педагога, спрямована на стимулювання саморозвитку, самовиховання учня як індивідуальності, комплекс заходів, що створюють можливість оптимізувати процеси освіти, навчання і виховання підростаючого покоління, особливий вид педагогічної діяльності, спрямованої на впорядкування дій різних суб'єктів соціальних і виховних впливів на особистість, система певних дій, об'єднаних необхідністю оптимізувати взаємодію кількох суб'єктів соціалізації з метою створення сприятливого середовища для формування особистості, допомога з боку вчителів, соціальних педагогів конкретному підлітку у подоланні ним особистісних проблем, послідовна робота державних органів влади і управління, а також недержавних організацій, що спрямована в цілому на створення організаційних, правових і соціальних умов для повноцінного розвитку і формування молодого покоління.

Особливістю соціально – педагогічної підтримки дітей учасників бойових дій в умовах ЗНЗ є застосування різноманітних специфічних форм і методів. При роботі соціального педагога з дітьми учасників бойових дій використовується індивідуальна робота для підтримки та вирішенні їхніх індивідуальних проблем у сфері спілкування, творчості, навчання, а також допомога у подоланні перешкод (труднощів, проблем) самореалізація в навчальній, комунікативній, трудовій і творчій діяльності. У роботі з дітьми учасників бойових дій використовувались бесіди, методи діагностики, анкетування. За допомогою таких форм і методів, здійснюється соціально – педагогічна підтримка, зміцнення соціального та фізичного здоров'я, включення дитини в соціум та покращення емоційного стану.

2. За результатами проведеного дослідження, а саме: методики рівня тривожності Філіпса (адаптованої професором С. С. Степановим), результати показали, що загальна тривожність у дітей, батьки яких є учасниками бойових дій, спостерігається високий рівень тривожності. Також у дітей спостерігається високий показник соціального стресу, у цьому віці у всіх дітей рівень

соціального стресу високий, але у дітей, батьки яких є учасниками бойових дій, він ще вищий, також страх загибелі чи поранення батьків у дітей, учасників бойових дій дуже високий рівень. У цих дітей виникає страх самовираження, ці діти більш схильні до стресових ситуацій. Усі ці фактори негативно впливають на навчання, спілкування з однолітками, включення в соціум та на емоційний стан дитини, в основному, з такими серйозними проблемами діти не в змозі справитися самостійно, тому вони потребують соціально – педагогічної підтримки.

В результаті проведеного інтерв'ю з соціальними педагогами ЗНЗ ми дізнались, що у роботі з дітьми, батьки яких є учасниками бойових дій, соціальні педагоги використовують різноманітні форми та методи, а саме: бесіди, тренінги, індивідуальна робота, групова робота, ігрова терапія. Робота спрямована для покращення стану дітей, учасників бойових дій, а саме: зниження їх соціального стресу, налагодження стосунків у класі. Проведення інтерв'ювання з батьками (матерями) дітей учасників бойових дій, показало, що діти потребують соціально – педагогічної підтримки, тому що у дітей спостерігається зниження емоційного стану, який впливає на їх успішність у навчанні, комунікацію з однолітками, більшість дітей, батьки яких є учасниками бойових дій, співпереживають за своїх батьків, вони пишаються, що їх батьки є учасниками бойових дій, але при цьому у них виникають проблеми і переживання, самостійно вони не можуть справитись із такими проблемами, тому діти, батьки яких є учасниками бойових дій, потребують соціально – педагогічної підтримки, яка має бути спрямована на стимулювання саморозвитку, самовиховання дитини як індивідуальності, включення дитини в соціум та відновлення емоційної сфери.

3. За результатами дослідження було виявлено потребу у розробці програми соціально – педагогічної підтримки дітей учасників бойових дій в умовах ЗНЗ з використанням специфічних форм та методів роботи. Програма спрямована на підвищення емоційної сфери дитини, активного включення її в соціум, створення сприятливих умов для її повноцінного життя. Робота

спрямована на оволодіння конструктивними навичками комунікації на основі емпатійної взаємодії, застосування вербальних і невербальних засобів виразності, набуття таз акріплення навичок позитивної невербальної і вербальної комунікації, розвиток вміння ділитися своїми почуттями і розуміти почуття іншого, керування емоціями, розвиток взаємної підтримки, довіри, підкріплення позитивного образу «Я».

Завдання соціально – педагогічної програми полягає у тому, щоб розвинути у дітей позитивні якості, здійснювати самоконтроль своєї поведінки, сформулювати у дітей соціальні якості, сучасні знання і уміння, що допоможуть особистості розв'язувати виникаючі проблеми, адаптуватися до мінливих умов.

Подальші дослідження вбачаємо у тому, що дана тема: «Соціально – педагогічна підтримка дітей учасників бойових дій в умовах ЗНЗ», не повністю вичерпана та досліджена. Робота з дітьми, батьки яких є учасниками бойових дій, вимагає від нас більш детального дослідження.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. П. Соціальна робота : навч. посіб. В. П. Андрущенко, В. П. Бех, М. П. Лукашевич. // Соціальна робота /. – К. : ДЦССМ, 2002. – 440 с.
2. Артюшкіна Л.М. Соціальний педагог: теорія і практика роботи : навч. – метод. пос. д/студентів спец – ті «Соціальна педагогіка» / Л.М. Артюшкіна. – Суми : Сум. ДПУ ім. А.С. Макаренка, 2004. – 124 с.
3. Басов Н. Ф. Основы социальной работы : учеб. пособие [для студ. высш. учеб. заведений] / Н.Ф. Басова, В. М. Басова, О. Н. Бессонова, С. В. Бойцова [и др.] – М. : Академия, 2007. – 228 с.
4. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка : схеми, таблиці, коментарі : Навч. посіб. / О. В. Безпалько. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 208 с.
5. Беляева М. А. Социально – педагогическая работа с семьей / М. А. Беляева. – М. : Академпроект, 2001. – 274 с.
6. Бех І. Д. Виховання особистості : навч. – метод. посіб. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 341 с.
7. Битянова М. Р. Адаптация ребенка в школе: диагностика, коррекция, педагогическая поддержка / М. Р. Битянова. – М. : Образовательный центр «Педагогический поиск», 1997. – 260 с.
8. Богданова І. М. Соціальна педагогіка : Навч. посіб. / І. М. Богданова. – К. : Знання, 2008. – 343 с.
9. Васильева Ю. В. Социальная педагогика : учеб. пособ. [для студ. высших пед. учеб. завед.] / Ю. В. Васильева. — М. : Изд. Центр «Академия», 2000. — 120 с.
10. Галагузова М. А. Профессиональная деятельность и профессиональная подготовка социальных педагогов : понятийно – нормативный аспект / М. А. Галагузова. - М. : 2001. Вып.4., - с. 264 – 279 .
11. Галагузова М. А. Социальная педагогика : курс лекций / М. А. Галагузова. – М. : Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2000. – 416 с.
12. Галагузова М. А. Категориально – понятийные проблемы социальной педагогики / М. А. Галагузова // Понятийный аппарат педагогики и образования : Сб. науч. тр. ; [отв. ред. М.

- А. Галагузова]. – Екатеринбург : Изд. «СВ – 6», 1998. – Вып. 3. – С. 168–184.
13. Гурьянова М. П. Сельская школа и социальная педагогика : [пособие для педагогов] / М. П. Гурьянова. – Мн. : Амалгфея, 2000. – 448 с.
 14. Грига І. М. Соціальні служби – родинні : Розвиток нових підходів в Україні / заред. І. М. Григи, Т. В. Семигіна. – К. : 2003. – 325 с.
 15. Євтух М. Б. Соціальна педагогика : підручник. / М. Б. Євтух, О. П. Сердюк. – К. : МАУП, 2002. – 232 с.
 16. Зверева І. Д. Соціальна педагогика : мала енциклопедія / заред. І. Д. Зверевої. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.
 17. Никитин В. А. Социальная педагогика : учеб. пособ. [для студентов высших учебных заведений] .– М., 2000. – С. 13
 18. Закатова И. Н. Социальная педагогика в школе : учеб. пособ. / И. Н. Закатова. – Ярославль : ЯГПУ, 1996. – 197 с.
 19. Кабаченко Т. С. Методи психологічного впливу : навч. посіб. / Т. С. Кабаченко. – К. : «Педагогічне товариство», 2000. – 544 с.
 20. Капська А. Й. Соціальна педагогика : підруч. [для студ. вищ. навч. закладів] / А. Й. Капська. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.
 21. Капська А. Й. Соціальна робота : навч. посіб. / А. Й. Капська – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
 22. Караман О. Л. Захист дитинства як соціально–педагогічна категорія, її сутність і зміст / О. Л. Караман // Соціальна педагогика : теорія та практика. – 2004. – № 1. – С. 10–18.
 23. Кепич Т. Ю. Охорона праці в галузі / Кепич Т. Ю., Семенова І. Ю., Лавренюк М. В. – К. : Бібліог., 2013. – 255 с.
 24. Коваль Л. Г. Соціальна педагогика – соціальна робота: Навч. посіб. / Л. Г. Коваль, І. Д. Зверева, С. Р. Хлебик. – К. : ІЗМН, 1997. – 392 с.
 25. Кузнецова Л. П. Основные технологии социальной работы : учеб. пособ. – Владивосток : Изд – во ДВГТУ, 2002. – 92 с.

26. Кузьменко О. А. Соціально-педагогічне становлення особистості в умовах відкритої соціально-педагогічної системи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Олександр Анатолійович Кузьменко. – К., 1998. – 184 с.
27. Курбатов В.И. Социальная работа: Учебное пособие / В. И. Курбатов. – М.: Феникс, 2003. – 480 с.
28. Куликова Л. Н. Саморазвитие ребёнка в детской организации: психолого-педагогические возможности / Л. Н. Куликова. – Хабаровск : ИПРА, 1997. – 218 с.
29. Лукашевич М. П. Соціальна робота в Україні : теоретико – методичні засади / М.П. Лукашевич, І. І. Мигович, І. М. Пінчук. – К. : «Академвидав», 2001. – 257 с.
30. Лукашевич М. П. Теорія і методи соціальної роботи : навч. посіб. / М. П. Лукашевич, І. І. Мигович. – К. : МАУП, 2003. – 168 с.
31. Мудрик А. В. Соціальна педагогіка / А. В. Мудрик. – М : Академія, 2002. – 378 с.
32. Нікітіна Л. В. Зміст роботи соціального педагога освітній установі. Л. В. Нікітіна / Виховання школярів. 2001. № 1. – С. 33 – 36.
33. Образование за рубежом. Справочник / сост. Л. М. Михайлова. – М.: Линор, 2002. – с. 25.
34. Освіта України Болонський процес : Навч. посіб. / Заред. В.Г. Кременя. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
35. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / С. С. Пальчевський. – К. : Кондор, 2005. – 560 с.
36. Рєпнова Т. П. Особливості конфліктної поведінки молодших підлітків у ситуаціях міжособистісної взаємодії / Т. П. Рєпнова // Наук. вісн. Південноукр. держ. пед. ун. ім. К. Д. Ушинського, 2002. – Вип. 11 – 12. С. 125 – 129.
37. Різник Л. М. Особливості роботи соц. педагога в загальноосвітній школі / Л. М. Різник // Соц. роб. в Україні : теорія і практика. – 2006. - № 4, 129. – 134 с.

38. Сейко Н. А. Соціальна педагогіка : категорія і поняття : словник / Н. А. Сейко, С. М. Коляденко. – Житомир, 2005. – 71 с.
39. Сейтешев А.П. Пути формирования личности будущего молодого рабочего / А. П. Сейтешев. – М.: Высш. школа, 1982. – 184 с.
40. Соколян М. Внутрішній комунікаційний аудит. Діагноз : людський чинник // «Києво – Могиллянська Бізнес студія», 2004. - № 9. – С. 5 – 8 .
41. Соціальна педагогіка: теорія і технології : підручник / [заред. І. Д. Звереві]. – К : Центр навчальної літератури, 2006. – С. 147–160.
42. Соціальна робота : хрестоматія // Соціальна робота . – К. : ДЦССС, 2002. – Кн. 3. – С. 57 – 60 .
43. Соціальна робота : у 4 кн. Короткий енцикл. слов. – К. : ДЦССС, 2002. – кн. 4. – С. 36.
44. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / за ред. І. Д. Звереві, Г. М. Лактіонова. – К. 2003. – 254 с.
45. Социальная работа / под. общ. ред. В. И. Курбатова. – Ростов н/Д : Феникс, 2003. – 576 с.
46. Шакуров М. В. Методика й технологія роботи соціального педагога / М. В. Шакурова. – М. : Академія, 2008. – 272 с.
47. Шептенко П. А. Методика и технология работы социального педагога : учеб. пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений] / П. А. Шептов. – М. : 2001. – 124 с.
48. Шішковець Т. А. Довідник соціального педагога / Т. А. Шішковець. – М. : «ВАКО», 2005. – 85с.
49. Шульга В. В. Соціальний педагог у загальноосвітньому навчальному закладі : метод. реком. – К. : Ніка – Центр, 2004. – 124 с.
50. Bronfenbrenner Urie. Two Worlds of Childhood: U.S. and U.S.S.R. – New York: Russell Sage Foundation, 1970. – С. 53–61.
51. George R. L., Cristiani T. S. Counseling: Theory and Practice, 3rd Ed. Englewood Cliffs. N. J.: Prentice Hall, 1990.

52. Kánská M. Social Pedagogy and Counseling Graduates in the Process of Learning Professional Role / M. Kánská. – The Department of Educational Sciences. : Queen's University Belfast, 2012. – 200 c.

53. Thompson James D. Organizations in action : social science bases of administrative theory / James D. Thompson. – New Brunswick : Transaction Published, 2003. – 192 p.